

COM S'HA DE DESENVOLUPAR LA FORMACIÓ DELS FUTURS MESTRES DE RELIGIÓ CATÒLICA?

**Mercè Cols, Núria Almansa,
Andreu Ibarz i Ramon Jové**

En aquest article pretenem respondre a la pregunta de com s'ha de desenvolupar la formació dels futurs mestres de religió catòlica.

Encetem la nostra reflexió tot exposant les raons que han motivat la nostra cerca, reflexió i/o proposta.

En un primer moment, remarquem la significació del que vol dir ser i fer de mestre de religió catòlica a l'escola tot emfasitzant la importància de la dimensió vocacional i professional. Per fer-ho, aterrem en l'anàlisi de la realitat actual mostrant com veiem els mestres de religió que tenim i que tindrem a les escoles del nostre país. A partir d'aquí, intentem dibuixar, esbossar quines haurien de ser les competències bàsiques i quines són les necessitats a cobrir per tal d'assolir-les i que haurien de formar part del seu pla de formació. Finalment, per tal de respondre de manera conclusiva a la pregunta plantejada a l'inici del treball, explorem de forma prospectiva com hauria de ser la pràctica formativa.

En el marc de la Càtedra Ramon Llull de la Fundació Blanquerna, un grup de persones portem uns quants anys reunint-nos periòdicament per reflexionar al voltant de la Religió a l'escola. Com que el tema és complex, sovint ens hem hagut de centrar en les dificultats d'aquesta presència, tant pel que fa a la identitat de l'ensenyament de la religió com a l'encaix del pluralisme religiós o la definició del model pedagògic més adequat per a ensenyar-la.

Fruit d'aquestes reflexions compartides han nascut ja algunes publicacions: *Ha d'anar a escola la Bíblia*¹, o el recent article a la revista *Ars Brevis*²: "La religió catòlica a l'escola: nou context, nou currículum? Uns primers apunts per a la reflexió".

En aquesta ocasió, però, ens hem volgut centrar en els mestres, veritables protagonistes de la classe de religió, ja que en bona mesura la qualitat, en tots els sentits, de l'ensenyament impartit depèn de la visió de l'assignatura que té el mestre i com desenvolupa les competències requerides per tirar-la endavant. Per tal de desenvolupar aquestes competències cal una bona formació prèvia i una actualització constant durant la vida professional. Però, com hauria de ser aquesta formació? En quins aspectes s'hauria de centrar? Quines són les grans dificultats? Quines competències hauria de tenir un mestre de religió catòlica?

Aquestes són algunes de les preguntes que al llarg de l'article troben resposta, o millor dit, respostes, ja que no sempre són qüestions amb una resposta única i tancada.

La reflexió que encetem s'emmarca en el context actual en el qual s'ha debatut i es segueix discutint sobre la formació del professorat en general, sobre els mestres novells, sobre el seu desenvolupament professional, etc.; un context en el qual han aparegut notícies i articles d'opinió, a la premsa escrita, on s'ha posat a examen la tasca i la preparació del professorat. Fruit d'aquesta preocupació s'han publicat articles, estudis i recerques educatives³ sobre el ser i el fer de mestre a l'escola del segle XXI. Tot plegat evidencia una inquietud per a la millora de la qualitat educativa del nostre país.

És, en aquest marc de debat i de reflexió general, on nosaltres ens situem i volem aportar també el nostre granet de sorra sobre la figura singular del mestre, del mestre de religió, del mestre de religió catòlica.

El fet que hi hagi mestres de religió a l'escola és una ocasió privilegiada que ens pot dur a pensar, ens hauria de fer pensar en...

¹ AAVV (2004) *Ha d'anar a escola la Bíblia?* Claret, Barcelona.

² AAVV (2008) *La religió catòlica a l'escola: nou context, nou currículum? Uns primers apunts per a la reflexió.* *Ars Brevis* 2007. Barcelona

³ AMAS, M. (2008) "Avanza la necesaria renovación pedagógica de la ERE". A *Religión y Escuela* núm. 223, pàg. 21-33; MARCHESI, A., DÍAZ, T. (2007) *Las emociones y los valores del profesorado.* Madrid: Fundación SM. Cuadernos Fundación SM, núm.5; OFICINA DE ESTADÍSTICA Y SOCIOLOGÍA DE LA CONFERENCIA EPISCOPAL ESPAÑOLA (1998) *La enseñanza religiosa en los centros escolares. Estudio sociológico Mayo 1998.* Madrid: Edice.

quina mena de cultura estem desenvolupant en el nostre entorn. Sovint parlem de laïcitat, de llibertat, de democràcia, de participació i de diversitat. No podem oblidar el protagonisme necessari de les comunitats humanes, que en el nostre cas hi són implicades: les famílies, les escoles i les esglésies. Constatem que, en aquestes alçades, ja ningú dubta que, sense conèixer ben bé el fet religiós, sense saber interpretar els significats que vehiculen les religions, és impossible la pretensió de comprendre alguna cultura.

Iniciem el text amb una reflexió sobre el rol dels mestres de religió en el context actual; com sovint és només per ells, per la seva existència en un context educatiu determinat, que perviu la presència de la religió a l'escola.

Hem seguit fent un repàs històric a la figura del mestre per aterrar després en el present i començar a mirar cap al futur. Hem fet una reflexió sobre la realitat dels mestres que s'estan formant, amb quina realitat es troben aquells que comencen, i quina és la visió que tenen aquells que ja porten llargs anys d'experiència.

Els i elles, mestres, han estat els qui han fet possible que avui ens interessem per aquesta qüestió: l'educació dels nostres infants i joves en alguns vessants que són fonamentals i fonamentadors i que tenen a veure amb l'espiritualitat i la religió. Són els qui han fet possible que el tema de la religió i del seu professorat encara sigui un punt en l'ordre del dia de les nostres agendes i els fulls dels nostres itineraris educatius. Passa que ells, els mestres, amb la seva manera de viure i d'exercir la seva professió, ens fan avinentes algunes dimensions de la realitat que connecten amb les necessitats de les nostres comunitats. Quelcom de rellevant han reeixit a comunicar els mestres de religió quan encara els tenim en compte!

En un temps en què tota organització malda per escatir quina ha de ser la seva missió en el món segons la visió que té de la societat i del servei que hi pot oferir, en un món que s'adona que només des d'aquesta perspectiva de missió, vocació i servei es pot progressar, redescobrim com les mestres i els mestres de religió han estat, -i són- de bell antuvi, unes persones amb plena consciència de la seva vocació i missió a l'escola. És així que han estat, com tothom, professionalitzant-se de forma continuada segons les noves demandes i sensibilitats de la societat i de la comunitat educativa escolar. Vet aquí la raó de la dinàmica de canvi continu que hom observa -i que espera- en els mestres de religió.

Per on cal que aquest món discorri? Quin currículum desitjaríem per a aquest món? Per on canalitzaríem les aigües de vida en el context de crisi global i local en què vivim? És clar que, tots, optaríem per la vida. Desitgem una societat amb uns valors tals que ens

permetin el ple desenvolupament personal i comunitari. I, per això mateix, també caldrà adreçar la nostra mirada i les nostres expectatives envers el professorat de religió. Cal que, quan n'hi hagi, hi sigui com el necessitem! D'aquí ve la preocupació per conèixer qui són, ara, els qui fan aquest ofici i per endegar-los un currículum formatiu que els prepari per al que els nostres infants i joves necessitaran, segons el que haurien de pensar totes les famílies i els ciutadans protagonistes de la vida comunitària –familiar i escolar, àdhuc eclesial quan s'escaigui.

Això ens ha portat a pensar i a desenvolupar les capacitats o competències que necessita un mestre de religió catòlica, valorant que algunes d'aquestes capacitats les necessita pel seu rol de mestre, i altres són més específiques i tenen més relació amb el fet de ser mestre de religió i, singularment, de religió catòlica.

Necessitem uns professionals amb vocació de mestre, que siguin competents en llur ofici i que, mentre es faci religió catòlica a l'escola, la treballin i amb ella instrueixin, formin i eduquin en les condicions que la nova societat, des del descobriment de la sana laïcitat, està demanant.

No hem de tenir por. La confessionalitat del catolicisme no és, genuïnament, un problema per a la laïcitat, ans al contrari. Ens permetem de referir l'argumentari del sacerdot jesuïta que li permet de fer aquesta afirmació: "Des d'un punt de vista teològic, cal dir que el *cristianisme afavoreix més aviat una societat de caràcter laic(...)*"⁴.

Podem dir que, ben mirat, a tots ens convé un bon professorat de religió catòlica per comptar de forma crítica i responsable amb tots els recursos educatius que les religions, secularment, han servit a les persones i a les societats. Cal que el conjunt de la societat es preocupi de la formació dels mestres de religió confessional perquè segueixin servint en un context que no pot ser sinó laic i que cada cop tindrà una dimensió més pública.

Com s'ha de desenvolupar la formació dels futurs mestres de religió catòlica?

Hem començat amb aquesta pregunta i acabem dient-nos i dient-vos: aquesta pregunta no és retòrica ni exclusivament per als

⁴ González Faus, J.I. La difícil laïcitat. Quaderns Cristianisme i Justícia núm. 131. Fundació Lluís Espinal. Barcelona: 2005. Pàg. 7

creients. És una pregunta per a tothom i operativa. Algú l'haurà de respondre i la manera com ho faci ens afectarà, d'una manera o altra, tots plegats. Aleshores... som avisats: preocupem-nos tots els qui som implicats en l'escola –famílies, Govern, universitats, esglésies- diguem-hi la nostra, pensem-nos-la!

Finalment, l'article conclou amb dos apartats força relacionats: el primer inclou tot un seguit de propostes operatives per tal de desenvolupar la formació dels mestres en aquestes competències; l'altre explica, breument, un itinerari ja iniciat en el marc dels estudis de Magisteri de Blanquerna i que pot seguir donant pistes de cap a on s'hauria de centrar aquesta formació. Sou sincerament convidats a conèixer-lo i examinar-lo críticament. De vosaltres també ens abellirà una paraula, la vostra.

1. Per què ens hauria d'importar el mestre de religió?

Alguna cosa està passant amb el rol del mestre de religió.

És una veritat científica que la desaparició d'una espècie afecta tot l'ecosistema? Hi ha espècies "especialitzades" d'una manera tal que resulten de difícil substitució?⁵ Quines *migracions*⁶ provocaria la desaparició, especialment a les escoles públiques i laiques, del rol del mestre/professor de religió? Si afirmem, previ estudi, que no afectaria en res: eureka!, ja era la seva hora –de desaparèixer! Si, coherents amb una mirada afaïçonada en un paradigma ecosistèmic, afirmem que la supressió del rol del mestre de religió ha de tenir, necessàriament, les seves repercussions, ens pertocarà la responsabilitat de fer una acurada descripció de les conseqüències hipotèticament previsibles per sotmetre-les a una valoració de la comunitat educativa. Només d'aquesta manera la comunitat escolar catalana –o espanyola- podrà prendre una decisió responsable –perquè serà conscient, i lliure (?)– envers la presència escolar del mestre de religió.

Actualment, a l'escola hi ha religió perquè hi ha *mestre de religió*. Si no hi ha la persona *agent* no hi ha visualització de l'objecte d'in-

⁵ Qualsevol moviment és conseqüència d'alguns altres i, al seu torn, en causa de nous. Si se'ns permet una analogia candent amb el mercat del treball, en el nostre país hi ha un catàleg oficial de llocs de treball de difícil ocupació –per varietat de circumstàncies. És aquesta dificultat de satisfer les necessitats en forma de llocs de treball desocupats la que provoca les migracions de persones que volen treballar.

⁶ Les necessitats que la religió satisfia en l'àmbit de la recerca personal (ref. a la multiplicitat de formes de la intel·ligència humana), qui les satisfarà? Quines migracions en l'ecosistema provocarà la decisió de foragitar el mestre de religió?

terès. Al seu torn, la persona hi és perquè hi ha una comunitat. El mestre de religió hi és perquè hi ha comunitat educativa escolar i perquè hi ha Església catòlica –en aquest cas particular. I, sobretot, hi ha mestre *només* quan hi ha alumne!

Així, doncs, la relació educativa entre l'alumne i el seu mestre depèn de les decisions de llurs comunitats. Presentem-les: l'alumne –per motius del seu rol- pertany a la seva comunitat familiar, a la comunitat escolar, i a la societat civil; el mestre de religió –sempre per motius del seu rol- pertany a la comunitat escolar, a la societat civil i a l'Església catòlica.

Hem de ser conscients, doncs, que en la mediació educativa hi ha operant un encontre entre comunitats humanes que, si bé totes participen d'una cultura dominant que podem anomenar com a *occidental del nord*, tenen les seves diferències necessàries –perquè no hi ha dues identitats clòniques i perquè només el diàleg amb l'altre, amb el diferent... promou la creativitat i permet la novetat necessària en un món en continu moviment. Així, doncs, la presència del mestre de religió confessional –catòlica en aquest cas particular- fa possible l'encontre entre les aportacions culturals diverses en el si d'una única comunitat educativa: la comunitat escolar. En el marc de l'escola/comunitat educativa, s'hi troben diverses identitats comunitàries: la del mateix centre educatiu –recordem la vindicació que tot centre, públic o no, ha de declarar la seva identitat com a comunitat educativa–, la de la família de l'alumne –que participa de la seva pròpia identitat cultural- i la del mestre de religió –que aporta una forma culturalment normalitzada de viure l'evangeli (aspecte que aclarim d'aquí a dos paràgrafs).

Què entenem per cultura?

Som en un planeta, la Terra, en el qual necessitem conviure tots plegats. El marc haurà de ser, necessàriament, secular –o laic- i multicultural. Això fa que, de totes totes, aquest marc ha de permetre i facilitar diverses formes de vida cultural, àdhuc les formes religioses. I ha de permetre que tothom es visqui a si mateix des de la centralitat i no des d'una marginalitat. Això vol dir que els qui viuen la cultura religiosament ho han de fer amb la mateixa percepció –pròpia i aliena- que la seva opció és incardinadora de tota la cultura, fins i tot d'allò que comparteixen amb membres d'altres cultures. No poden ser obligats a deixar res fora de la seva interpretació religiosa perquè la seva religió és la seva forma de viure culturalment. Una altra qüestió és que els fets i les mediacions

d'intercanvi cultural hauran de ser, envers la comunitat global, de tipus secular.

En un règim de llibertat i de democràcia hauríem de sospitar d'una cultura que no permetés la qualificació religiosa de la vida personal i comunitària, per als qui ho volguessin, és clar. Igualment sospitosa seria una escola si declarava que volia educar unes competències bàsiques en els infants i joves del país i els posava traves perquè comprenguessin quina és la centralitat de la interpretació religiosa de la vida en les possibilitats de creixement personal i comunitari.

Què entenem per “una forma culturalment normalitzada de viure” l'evangeli?

Hi ha moltes maneres de viure. Només aquelles que faciliten una comunicació adequada amb els altres són les que permeten la comunitat de progressar. I, si no hi ha progrés comunitari..., difícilment hi pot haver creixement personal. Aquí, doncs, entenem per “normalització” el procés pel qual, en la dinàmica de la comunicació, es generen les condicions perquè no hi hagi estranyeses que impedeixin, mútuament, que receptor i emissor es reconeguin en llur genuïna identitat. Per tant, aquí, “normal” és justament l'antònim d'“estraný” –en la seva accepció d'*irreconeixible*, no de *divers*. Perquè amb el divers hi pot haver comunicació, però a condició que el procés no sigui ple d'estranyeses que barrin el pas al coneixement autèntic.

Si aquestes consideracions sobre el procés comunicatiu les ubicàvem en el tema de la religió a l'escola, de seguida ens adonaríem de la gravetat de l'assumpte. Si fem desaparèixer el diàleg amb les formes confessionals de la religió de l'aprenentatge bàsic personal, potser correm el risc de no acabar d'*entendre* les religions. I, si no les enteníem, les futures generacions d'adults poden créixer sense una suficient *competència comunicativa* amb aquesta mena d'identitats; com podem tenir, aleshores, criteri per garantir quin ha de ser el rol adequat de la religió en la vida de la societat civil?⁷ Aquesta mena de competències, tan bàsiques i necessàries en un món global, no s'han d'aprendre a l'escola? De moment, ara, a l'escola catalana, això encara es pot aprendre; demà... no serà pas Déu qui ho digui. Hem de dir-hi la nostra, no n'hi ha d'altra! Certament hi

⁷ Canimas,J.(2008) o.c. p. 76, nota 2 : “(...) considerem que la religió forma part de la cultura”.

ha la possibilitat, també a l'escola, del treball no confessional del fet religiós. Sobre les diverses formes de treball no confessional de la religió no hi insistim perquè, a hores d'ara, ja no solen presentar problemes de comprensió i, per tant, d'acceptació.

Podríem dir, per tant, que en el context escolar hi ha, almenys, tres subcultures – en el marc de la cultura dominant esmentada- i que són la subcultura escolar, la familiar i l'eclèsial⁸. Aquest encontre entre subcultures diverses és el que permet que els alumnes siguin educats en una riquesa dialògica que no exclou l'hermenèutica existencial de caire transcendent. L'Església, les confessions religioses són les qui fan l'aportació específica de caire transcendent en versió religiosa.

Hem de ser conscients si volem privar els nostres infants i joves de la possibilitat d'accedir, en la seva formació bàsica, a un diàleg que, amb la garantia de la llibertat i de crítica que de manera excel·lent pot oferir una escola laica, els serà indefugible en la seva vida adulta. Perquè, ¿podran ser en un món global, uns adults conscients, crítics i lliures sense haver mai de dialogar amb persones creients o amb institucions religioses? Quan, on i com aprendran a fer-ho? Quin perjudici els hauria de privar de la llibertat de disposar d'aquesta possibilitat en la seva formació de base?

Pensem-nos-ho dues vegades abans de deixar-nos perdre el mestre de religió!

Quan aquest mestre desapareix, el món, el nostre món escolar, s'empobreix –culturalment parlant.

2. El mestre de religió catòlica a l'escola: una trajectòria vocacional i professional

Ja ho dèiem a la introducció, volem abordar un tema, una qüestió que sovint passa desapercebuda o que es deixa de banda.

Parlem, debatem molt sobre la presència de l'ensenyament confessional a l'escola, del currículum, del marc d'ordenació educativa i dels seus aspectes legislatius, del dret dels pares, etc., però poques vegades parem atenció, ens fixem en els qui són els responsables d'impartir aquesta assignatura: els mestres de religió catòlica. Ens els debats constants que s'originen sobre l'encaix de

⁸ Canimas, J. – Carbonell, F. (2008) Educació i conflictes interculturals. Fundació Jaume Bofill. Ed. Eumo. Univ. Vic. ISBN 978-84-9766-260-4 pàg. 76-79: Per què cal tenir en compte la diversitat cultural i religiosa?

la religió a l'escola, els mestres són els grans oblidats (a excepció d'alguns moments en els quals les qüestions laborals que els afecten han pres un relleu públic important); massa vegades no se'ls ha escoltat el seu pensament, les seves creences com a docents, etc.

Són diverses les raons per les quals volem posar el focus de la nostra reflexió en els mestres de religió: en ocasions són els qui paguen els plats trencats d'una situació enverinada; en d'altres són l'únic rostre, el rostre amable de l'església a les escoles; sovint pot semblar que l'assignatura se salva gràcies a la seva vocació i també a la seva professionalitat, gràcies al seu treball callat i abnegat...

En el primer apartat d'aquest treball, d'una manera breu, volem centrar-nos precisament en la figura del mestre de religió a l'escola, i més concretament en el que ha estat la seva trajectòria vocacional i professional.

Si mirem enrere, el primer que hem de fer és reivindicar l'herència d'aquest col·lectiu de mestres que han estat els encarregats d'afavorir la descoberta de la cultura catòlica confessional als infants del nostre país. I això ens porta a recordar com van ser els orígens de la seva feina.

En els primers anys de la democràcia, quan la religió deixà de ser obligatòria a l'escola per convertir-se en una assignatura optativa, quan la responsabilitat d'impartir l'assignatura ja no requeia exclusivament en els sacerdots i calia cercar nous mestres de religió que volguessin afrontar aquesta tasca, foren molts els catequistes o persones vinculades a l'església que assumiren aquesta responsabilitat.

En aquell primer moment, aquells mestres de religió catòlica, sobretot als centres públics, eren anomenats mestres "substituts" o "especials", qualificatius que els han acompanyat durant molt de temps.

Han estat persones que, provinents de l'àmbit catequètic o de moviments d'església, van obrir-se camí en un context escolar no sempre fàcil, però on van saber fer-s'hi un lloc.

Creients i compromesos amb la fe cristiana, motivats i impulsats per aquesta, han posat en contacte els seus alumnes amb els testimonis de la fe, tot respectant les conviccions dels infants. Han estat, la majoria de vegades, sensibles al pluralisme d'experiències existents a les aules i han possibilitat una trobada respectuosa i dialogant amb la cultura religiosa. D'aquí que el seu testimoniatge és recordat per força generacions.

Tot i que alguns d'ells s'enfrontaven a aquesta nova feina amb un dèficit en la preparació pedagògica i didàctica, amb una manca

de models escolars i culturals per assumir la missió com a mestres, van saber suplir-la a partir de fer una relectura, de recrear un nou escenari, uns nous objectius i mètodes des de la seva experiència com a catequistes amb enginy i creativitat. Sempre en benefici dels alumnes i de voler presentar l'assignatura a l'escola amb el mateix rigor que les altres.

Aquesta voluntat de servir i fer la feina ben feta, de situar-se i respondre educativament i escolar a aquest repte, els va portar a formar-se de manera continuada, per exemple participant en les escoles d'estiu de Blanquerna i del Secretariat de l'Escola Cristiana.

D'ells, doncs, hem de reivindicar l'herència d'una manera de ser i estar a l'escola com a mestres de religió; el temps ha legitimat alguns dels seus models i pràctiques.

Al mateix temps, aquests mestres de religió "històrics" van saber trobar el seu lloc als centres, sobretot els públics, a partir de la seva implicació, disponibilitat i participació activa en moltes de les activitats que s'hi organitzen.

El que hem explicat no pretenia ser un homenatge a la feina feta, però sí que volem manifestar el respecte cap a un col·lectiu del qual som hereus.

3. Quins mestres de religió catòlica tenim i tindrem a l'escola?

Aquest apartat l'iniciem amb una reflexió que parteix d'una primera anàlisi de la realitat. Ens proposem fer un dibuix, una radiografia, al més acurada possible, de com veiem els mestres de religió: els qui s'estan formant actualment en els estudis de Magisteri i els qui ja exerceixen com a tals. Aquí, però, haurem de tenir en compte si es tracta de mestres novells o bé dels qui ja porten anys d'experiència a les escoles.

A]. Els futurs mestres de religió durant el procés de formació

En primer lloc, tot i ser una obvietat, no podem oblidar que són **estudiants de magisteri**, futurs mestres/educadors.

Des de la pràctica docent a Blanquerna⁹ -atalaia privilegiada- podem constatar que en general:

⁹ Una primera aproximació d'aquestes constatacions fou presentada a la Jornada Quo vadis (Barcelona, juliol de 2004). Ara se'n fa una presentació revisada, actualitzada i contextualitzada.

1. Són uns estudiants portadors d'una realitat heterogènia d'experiències personals quan inicien l'itinerari de formació com a mestres de religió. A la motxilla, hi porten carregades una diversitat d'experiències:

- segons si han cursat o no "religió" durant l'etapa de primària i/o secundària,
- segons el model d'ensenyament de la religió que han rebut: models catequéticoconfessants, deductius, transmissius,
- amb una motivació diversa per cursar aquest itinerari: formació global, convicció, inserció laboral...,
- amb una relació desigual amb la comunitat cristiana/Església i, per tant, amb una comprensió propera o llunyana del sentiment de pertinença a l'Església,
- amb alguns prejudicis,
- amb algunes confusions terminològiques i/o conceptuals,
- "preocupats" per la preparació teològica que creuen necessària per exercir de mestres de religió,
- "aclaparats" per la gran quantitat de notícies contradictòries i negatives que apareixen episòdicament a la premsa sobre la temàtica (tothom es veu amb cor d'opinar i dir-hi la seva, encara que sigui des d'un desconeixement gran i amb argumentacions plenes de prejudicis i caduques),
- amb certa "perplexitat" davant els posicionaments dels partits polítics i la polèmica constant als mitjans de comunicació pública,
- desconcertats davant del futur: ara han estudiat la LOE, però fins quan aquesta serà la llei educativa del nostre sistema educatiu?

2. Són uns estudiants amb un desconeixement força gran de quina és la realitat actual de l'ensenyament de la religió a l'escola.

Al llarg del seu procés de formació, els alumnes de magisteri, tenen la possibilitat d'apropar-se a la realitat de l'ensenyament de la religió a les escoles sobretot en les estades als centres de pràctiques. Aquest fet els suposa una novetat -a voltes desconcertant- davant la descoberta de la complexitat i la problemàtica d'aquesta realitat. Alhora que els dona l'oportunitat de descobrir i de copsar com es porta a terme l'ensenyament de la religió en centres de tipologia diversa i, al mateix temps, constatar l'existència d'una gran pluralitat i diversitat de models, tal com si no responguessin a una mateixa ordenació educativa.

Aquesta descoberta posa sobre la taula algunes paradoxes i contradiccions pel que fa, per exemple, a:

- les concrecions pedagògiques-educatives en relació amb els idearis i/o projectes educatius propis,
- confusió catequès/classe de religió,
- alguns tutors que imparteix l'assignatura "obligats", sense ser "creients", sense tenir la formació específica científica i pedagògica.

3. Són uns estudiants amb un posicionament favorable a la presència del fet religiós a l'escola.

- Privilegien els aspectes educatius i pedagògics (educació integral) de la presència del fet religiós a l'escola en detriment de la perspectiva o enfocament eclesiològic i teològic.
- Tenen un sentiment de pertinença a l'església «feble», «poc concret» (a vegades això provoca incomoditat amb determinats posicionaments de l'Església).
- Tenen una dificultat de reconèixer-se en el perfil de professor de religió que dibuixen les directrius de la CEE (en els documents de 1992 i 1998); en canvi, hi ha més connexió amb el paper i perfil del mestre que es deriva del document de l'any 1979 ("*Orientaciones Pastorales*").
- Hi ha un decalatge amb el model i la identitat del professor de religió dibuixat per l'Església (les directrius donades per la CEE). Dificultat de concretar el grau de sentir-se «creient» i "testimoni" (fa por, pesa massa, se'n senten?). En paraules seves "*un no creient també pot fer de mestre de religió*".
- Malgrat tot, els costa de valorar suficientment la proposta confessional. S'apropen més al model de "cultura religiosa".

4. Són uns estudiants que miren la classe de religió amb ulls i «veu de mestre» a l'escola i des de l'escola.

- Se senten, abans de res, mestres. Mestres d'una àrea/disciplina/matèria específica, en aquest cas: el fet religiós-cristià-catòlic.
- Descobreixen el valor de l'àrea de religió i el significat curricular que implica (valorar i considerar l'àrea de religió com una més, amb uns elements específics, però també amb connexions i nexes amb altres àrees -globalització o interdisciplinarietat).
- Es pot pensar la religió educativament/escolarment.
- Descobreixen quins són els eixos pedagògics i orientacions didàctiques que haurien de presidir la pràctica educativa a la classe de religió.

- Alguns estudiants, però, manifesten certes dificultats per abandonar els esquemes, models i el llenguatge catequètics (sobretot aquells que es confessen creients i estan molt implicats amb la comunitat cristiana).

5. Són uns estudiants que tenen ganes de fer-ho bé i amb un model diferent a la seva educació rebuda.

- En acabar l'itinerari han tingut l'oportunitat d'estudiar, d'experimentar i de construir un "nou concepte" de classe de religió, segurament molt diferent del que han viscut com a alumnes tant inicialment com a les pràctiques. Al llarg dels diferents cursos han anat canviant "el xip", incorporant aquelles idees pedagògiques (pedagogia de la pregunta, mètode de recerca, principi hermenèutic/mètode de correlació, el llenguatge religiós...) que haurien de gravitar en la seva mentalitat com a futurs mestres de religió.
- L'esquema d'acció-reflexió que hem seguit a les classes els ha servit per a aprendre, pensar, reflexionar, crear i criticar, i això els ha fet més conscients del que vol dir ser mestre religió i els ha ajudat a reafirmar-se en la seva decisió de ser mestres de religió: *"perquè ho vull i crec que ho puc fer!"*.
- El nou context multicultural i pluri-religiós suposa un repte i una oportunitat per als mestres per pensar i repensar l'ensenyament de la religió a partir de la identitat catòlica i en diàleg amb l'alteritat religiosa i cultural.

No volem acabar aquesta primera part de la reflexió de com veiem els futurs mestres de religió durant el seu procés de formació com a mestres, sense fer esment a una sèrie de **dificultats** a les quals tots ells s'han d'afrontar:

- En poc temps s'han de fer càrrec de moltes coses. Per una banda, han d'endinsar-se en l'àmbit general de la presència de la religió a l'escola: model/ordenació/aspectes legals/identitat i, per l'altra, a l'àmbit pedagògic i didàctic.
- Han de deconstruir els prejudicis que puguin tenir, corregir conceptes teològics mal entesos, deixar de banda la teologia divulgativa que en ocasions configura el seu marc epistemològic, etc., i començar a construir el nou marc de la identitat de la religió a l'escola, el context del país, la pedagogia i la didàctica de la religió...
- Manquen escoles de referència en les quals es puguin observar, estudiar propostes i models renovats i interessants.

B]. Els mestres novells de religió catòlica

A l'inici de la seva trajectòria professional, els mestres de religió novells es troben amb una pluralitat de situacions en funció de la tipologia d'escola (laica/confessional) on inicien el seu camí professional i àdhuc vocacional.

Per un cantó, en el marc de les escoles confessionals o d'inspiració cristiana, hi ha diversitat d'experiències de la pràctica docent en funció del model d'ensenyament de la religió pel qual el centre opta i per la dinàmica o clima pastoral del centre, de com es viu el fet de ser comunitat cristiana i comunitat educativa alhora.

En aquest sentit, hi ha mestres que s'incorporen en escoles on hi ha o hi ha hagut un replantejament de l'ensenyament de la religió, la qual cosa és interessant com a repte pedagògic i alhora els resulta proper al plantejament fet a la Facultat durant el seu procés de formació.

D'altres, en canvi, s'incorporen en centres amb un "model poc renovat", fet que els desmotiva inicialment, o d'altres que entren a formar part d'un claustre d'un centre que ha anat perdent la seva identitat com a escola cristiana i sols es manté a partir de la presència curricular de l'àrea de religió.

En alguns casos, s'observa també la dificultat, per part d'aquests mestres que tot just comencen, per a desenvolupar-se amb "desimboltura" davant de determinats contextos i per a respondre davant de certs interrogants, etc. A voltes reclamen als titulars -sobretot si són ordes religiosos- directrius, pautes clares d'actuació, límits; és com si tinguessin por de caminar sols i pregunten pel marge d'actuació lliure que poden tenir. (Expressions com ara: *ho puc dir?*, *ho puc explicar?* poden ser habituals en aquests tipus de centres).

D'altra banda, en aquestes escoles, l'experiència de ser mestre de religió es viu diferent si es fa com a mestre especialista o bé si es combina amb altres assignatures.

Per l'altre cantó, a les escoles laiques de la xarxa pública, els mestres novells viuen situacions diferents segons el posicionament i la valoració de l'equip directiu o del claustre respecte la classe de religió; segons hagin de combinar moltes o poques escoles per a completar la seva dedicació plena; segons la quantitat de nens matriculats a religió; segons l'assignatura "alternativa"; segons la tipologia (pluralisme religiós) dels nens assistents a classe de religió.

Igualment, en l'actualitat, als centres públics, es pot constatar un descens del nivell de problemes pel que fa a les situacions laborals/contractuals que anys enrere es donaven i a les quals s'havien d'afrontar els mestres de religió quan començaven la seva vida laboral. Aquesta problemàtica, cada vegada és menor.

Al mateix temps, però, també s'observa un cert descens de mestres titulats que s'ofereixen a les diverses delegacions d'ensenyament dels bisbats catalans per fer de mestres de religió. L'oferta generosa a les llistes d'interinatge dels centres escolars de la xarxa pública ho dificulta i la problemàtica del tema no l'ajuda.

En ambdós casos, però, els mestres novells solen manifestar una necessitat d'una major formació. L'aterratge en una escola concreta els fa ser més conscients que això de fer de mestres de religió no és tan fàcil, tan senzill; s'adonen que els falten "coneixements teològics" per poder abordar la pràctica a l'aula, així com més continguts de l'àmbit pedagògic i didàctic.

C]. Els mestres de religió catòlica amb experiència docent

Semblantment, els mestres de religió catòlica amb una pràctica consolidada viuen realitats distintes segons que treballin en una escola pública o bé en una escola confessional o d'inspiració cristiana.

En tot cas, hi ha aspectes i situacions que també comparteixen amb els mestres novells, sobretot quan ens referim als aspectes que tenen a veure amb la situació general de l'ensenyament de la religió a l'escola i que hem abordat en el punt anterior.

Amb tot, els qui treballen a l'escola pública solen manifestar uns sentiments contradictoris pel que fa a la seva tasca, al seu paper a l'escola, a la seva vinculació i/o relació amb l'església.

Per una banda, i d'una manera reiterada, expressen la necessitat que s'aclareixi el tema de la classe de religió a l'escola pública d'una vegada (sensació d'un "dolor permanent"). Alhora que exposen un cert cansament, un desinflament, els qui estan en contextos antireligió a l'escola (la sensació de "mort lenta" presideix massa sovint la seva presència als centres). Això provoca un desinterès per les qüestions d'àmbit pedagògic-didàctic en el sentit que preval la supervivència al/als centre/s i s'adopta la renovació pedagògica-didàctica a títol individual.

D'altra banda, aquests mateixos mestres, confirmen la seva vocació de mestres de religió. Superats els problemes laborals, contextuals (intraeclesials i extra) hi ha un gaudi de la feina quan s'és a les aules i amb els grups d'alumnes.

Assenyalem també que la situació pluricultural i pluri religiosa que viuen alguns centres públics ha portat a una renovació "forçada" dels continguts de la classe de religió catòlica a mesura que les aules s'han omplert de nens d'altres tradicions religioses, o quan aquests -tot i ser catòlics- provenen d'altres contextos (principalment de l'Amèrica llatina).

D]. Els mestres amb experiència docent a qui s'encomana l'ensenyament de la religió catòlica

Pel que fa a l'escola confessional, a la majoria d'ordes religiosos, l'assumpció de les directrius del Vaticà II sobre el paper dels laics a l'Església s'ha anat donant lentament, després de moltes reflexions en el marc dels Capítols Generals o Provincials de cada congregació. I, de fet, el protagonisme creixent dels laics a les escoles s'ha fet visible, de forma generalitzada, quan la realitat de la manca de vocacions ha anat arribant a les diverses escoles.

Aquest paper dels laics s'ha anat concretant de diverses maneres. Han anat assumint més responsabilitats en la missió de l'escola confessional; inicialment, ajudant en la preparació de les diverses activitats lligades a la pastoral i, en una segona fase, en tasques de responsabilitat en la direcció dels centres docents. També s'ha anat donant més formació als claustrats pel que fa al carisma i l'ideari de la institució, essent conscients que només així es pot garantir una continuïtat de les escoles.

En aquest marc, a l'escola confessional també podem trobar experiències i emocions contradictòries pel que fa al sentir-se i fer de mestres de religió catòlica.

Hi ha alguns elements que permeten identificar-les segons el grau d'implicació o de sentit de pertinença a la comunitat eclesial i del compromís pastoral que expressen, i en funció de com valoren l'assignatura dins de la seva pràctica docent.

Actualment, a l'escola confessional, gairebé sempre, la pràctica de mestre de religió catòlica es combina amb la tasca de mestretutor i/o mestre-especialista. Però aquesta realitat no s'ha donat de cop i volta i també ha suposat i suposa, encara en moltes escoles, una oportunitat per a la reflexió sobre quin ha de ser el perfil del mestre de religió a l'escola confessional, quin tipus de classe de religió es vol i, centrant-nos en el motiu d'aquest article, quina ha de ser la formació d'aquests mestres.

D'una banda, alguns d'ells han obtingut la DEI/DECA durant la seva formació inicial, però, malgrat tot, potser no l'han pogut utilitzar fins després de molts anys de professió i tenen un cert sentiment de no recordar gaire la formació teològica rebuda força anys enrere. Tot i això, són uns privilegiats perquè altres es troben amb l'assumpció d'una assignatura, que fins aquell moment només exercien els religiosos o religioses de l'escola, i no tenen una formació inicial per fer-la.

Habitualment, uns i altres, segueixen la formació proposada pel mateix centre o deixen de participar activament en les activitats de formació més genèriques.

Però, com hauria de ser aquesta formació?

D'una banda, són mestres que tenen una llarga experiència docent, per tant, ens preguntem en quins àmbits cal incidir: cal dedicar molt de temps a la didàctica? Cal subratllar molt la part metodològica? Cal parlar de quins alumnes trobaran a l'aula i quines expectatives tenen aquests sobre la classe de religió? Potser aquests aspectes, tan importants en la formació inicial dels mestres, no són els més oportuns/necessaris en aquest cas ja que, sovint, aquests docents tenen un bagatge didàctic i pedagògic general prou ampli.

En canvi, el que sí que volem destacar són alguns dels handicaps en què es troben. Per una banda, molts d'ells manifesten pors, neguits i dubtes sobre la seva capacitació teològica i, de l'altra, també, en molts casos, més o menys directament, verbalitzen prejudicis sobre la classe de religió, sovint fruit de les seves experiències viscudes com a alumnes més que no pas de l'observació directa del que feien els seus companys de claustre (religiosos i religioses) quan entraven a l'aula de la seva tutoria a impartir aquesta assignatura. I hi podríem afegir, encara, una darrera consideració: aquest col·lectiu mostra una acceptació general del cristianisme, però sense experiències fortes de vida cristiana, alhora que tenen una forta percepció eclesiàstica més que eclesial. Evidentment, davant d'aquesta "foto/realitat", caldria desenvolupar mecanismes per detectar quins educadors voldrien, lliurement, afavorir/assolir un creixement -no només cognitiu- sinó experiencial.

Tal vegada l'escola cristiana podria aspirar a quelcom més que el fet de tenir mestres de religió "correctes" i afavorir un petit nucli -també de mestres i professors de religió- que des del seu entusiasme, contrastació amb la realitat o compartició vital amb un carisma donessin un to més viu i més policromat al diàleg entre la fe i la cultura.

Així, doncs, potser, juntament amb una sòlida formació teològica, calen uns formadors (formadors de formadors) que els sàpiguen transmetre seguretat i, sobretot, passió per aquesta matèria, que la visquin intensament i amb molta il·lusió, i que, per això, els facin veure la classe de religió amb una nova mirada. De tal forma que, acabada una formació inicial ben diferent a la dels mestres que inicien la seva carrera professional, siguin capaços de tirar endavant l'ensenyament de la religió catòlica amb preparació, rigor i entusiasme.

4. Capacitats o competències bàsiques en l'horitzó de la formació dels mestres de religió catòlica

4.1. Un perfil peculiar

En l'apartat anterior hem presentat una anàlisi "a peu d'obra" que recull quina és la realitat actual dels mestres de religió catòlica a les escoles. Ara, en parlar de competències i de formació, s'escau endinsar-nos en el seu perfil. Cal advertir que no és la primera vegada que es tracta aquesta qüestió ni tan sols sempre s'ha fet des de la mateixa perspectiva. Tenim, per exemple, un plantejament força "essencialista" al document de la CEEC, *El Profesor de Religión Católica. Identidad y misión*, publicat l'any 1998, o bé, una altra descripció molt més "contextual" a càrrec de les Delegacions Diocesanes d'ensenyament de Catalunya, *Els professors de Religión*, publicat el 1999.

Des del realisme que ens atorga l'experiència de formadors i en bona lògica amb el nostre discurs anterior, proposem acostar-nos a la qüestió del perfil des de dues mirades complementàries. En primer lloc, des de la perspectiva de quin fóra el conjunt de descriptors, de necessitats "assolides"... del mestre de religió entès com a docent "fet", "madur" o "consolidat". En un segon moment, presentaríem les competències que caldria que el recent graduat hagués assolit.

28

4.2. El mestre de religió experimentat

Som conscients que les deu afirmacions que enumerem tot seguit dibuixen, segurament, una situació de màxims per afrontar i desenvolupar la seva missió a l'escola en un context de sana laïcitat, multicultural i plurireligiós. Sigui com sigui, posen de relleu reptes i expectatives actuals que tant els responsables de l'ensenyament de religió catòlica del nostre país com els formadors o experts d'aquest àmbit no podem defugir.

Com és, doncs, aquest mestre?¹⁰

a) Té consciència, voluntat i actituds de ser educador en el marc de les exigències i competències contemporànies. Estima l'escola i l'educació. És realista amb la complexitat del procés d'ensenyament-aprenentatge. Treballa en equip.

b) Té assolida una comprensió antropològica de la religió. És a dir, un plantejament sòlid i encaixat del fet religiós (dimensió cultural) com quelcom derivat del fet de ser humà (dimensió

¹⁰ Optem per iniciar les frases amb un verb -que expressa el sentit dinàmic- i en temps pretèrit o present -com quelcom assumit o en actiu.

antropològica). L'humà té la possibilitat de tenir experiència religiosa perquè és humà i vol humanitzar-se.

c) Disposa de referències conceptuals significatives sobre les religions contemporànies així com de les principals dades i manifestacions de la seva presència en la societat actual.

d) Ha descobert la incidència de l'experiència religiosa en l'art. Ha experimentat la contemplació i n'ha gaudit. Percep l'art més enllà de l'escenari "museu" i, per tant, és entès i viscut com a expressió, comunicació, interpel·lació...

e) Accepta la dimensió espiritual i en viu una experiència entesa com una part essencial de l'ésser humà vinculada al conreu de la vida interior, la creativitat, la imaginació; al foment dels atributs humans com l'amor, la confiança, la bondat; la cerca de sentit de la vida, la veritat, els valors últims; la construcció de la pròpia identitat o l'obertura a la realitat Última.

f) Accepta la dimensió religiosa i viu una experiència religiosa incardinada des de la confessió i el compromís eclesial viscuda des de l'esperit del Concili Vaticà II (cristocentrisme; església comunitat i missió; diàleg fe-cultura; ecumenisme...). Disposa d'experiències de grup de fe, o de moviment, associació...

g) Fa experiència de diàleg íntim i profund amb posicionaments vitals diversos (ateisme, agnosticisme, grans tradicions religioses...).

h) Té coneixement i extreu conclusions sobre els diversos models de presentació de la religió en un sistema educatiu.

i) Disposa de recursos pedagògics per a ensenyar i desplegar un determinat currículum.

j) És capaç de moure's amb agilitat i competència en els diversos àmbits del seu entorn immediat: escola, església, religions i universitat.

4.3. Competències del futur mestre de religió

El referent fonamental per tal d'assenyalar les competències -ara del futur mestre de religió- és el perfil professional. I, quin és aquest perfil? Es tracta del mestre de religió catòlica. Efectivament, aquesta trilogia de conceptes (mestre, religió i catòlica) configuren el perfil des d'una perspectiva ben completa. I precisament pel fet de pivotar sobre aquests tres eixos, convé anticipar algunes de les característiques prèvies que caldrà tenir present en el moment de formular les competències. Efectivament, es tracta d'un perfil:

Complex. Una complexitat no tant derivada de la dificultat d'una disciplina determinada sinó del polifacetisme i de l'equilibri i diàleg necessaris entre els seus elements. És a dir, fer alhora de

metre, explicar religió i mostrar competència en l'entorn del contingut específic de la confessió catòlica.

Integrador. És un únic educador que viu, gestiona, desenvolupa o actua des d'aquestes diverses facetes però d'una manera integrada. Un perfil, doncs, singular.

Específic. Desenvolupa una àrea en particular i connota uns coneixements i destreses d'un àmbit concret.

Flexible. La diversitat de situacions educativedescolars amb referència a la realitat plural de l'ensenyament religiós escolar és una particularitat del perfil.

Un cop exposades aquestes característiques que considerem fonamentals a l'hora de descriure les competències, passem a presentar com les estructurarem. Efectivament, a continuació es presenten un seguit de competències vinculades a cadascun dels conceptes clau del perfil (mestre, religió, catòlica). La relació pot semblar una mica llarga però cal tenir present que fa referència a dos graus (Mestre d'Educació Infantil i Mestre d'Educació Primària), a un perfil complex i a una descripció que haurà de ser ultimada per les facultats i centres de formació superior.

4.3.1. Competències pel fet de ser mestre

Ser un bon mestre de religió catòlica implica necessàriament ser un bon mestre d'etapa -infantil o primària. Cal que sigui una persona amb una maduresa personal i pedagògica capaç d'adaptar-se i treballar en circumstàncies escolars i socioeducatives diverses. Es tracta de qualificar la intervenció del mestre de religió a l'escola dins de les finalitats d'aquesta i aprofundir en alguns temes inherents a la tasca de mestre. En definitiva, assumir les mateixes competències que la resta dels mestres proposades pel Ministerio i descrites al BOE¹¹. Al final de cadascuna oferim una ponderació (una o dues estrelles segons la menor o major prioritat des de la perspectiva aorística del perfil).

INFANTIL

Apartat 3. Objectius.

Competències que els estudiants han d'adquirir:

¹¹ ORDEN ECI/3854/2007, de 27 de diciembre por la que se establecen los requisitos para la verificación de los títulos universitarios oficiales que habiliten para el ejercicio de la profesión de Maestro en Educación Infantil; ORDEN ECI/3857/2007, de 27 de diciembre, por la que se establecen los requisitos para la verificación de los títulos universitarios oficiales que habiliten para el ejercicio de la profesión de Maestro en Educación Primaria.

1. Conèixer els objectius, continguts curriculars i criteris d'avaluació de l'Educació Infantil. (**)
2. Promoure i facilitar els aprenentatges en la primera infantesa, des d'una perspectiva globalitzadora i integradora de les diferents dimensions cognitiva, emocional, psicomotora i volitiva. (**)
3. Dissenyar i regular espais d'aprenentatge en contextos de diversitat que atenguin les singulars necessitats educatives dels estudiants, a la igualtat de gènere, a l'equitat i al respecte als drets humans. (*)
4. Fomentar la convivència a l'aula i fora d'ella i abordar la resolució pacífica de conflictes. Saber observar sistemàticament contextos d'aprenentatge i convivència i saber reflexionar-hi. (**)
5. Reflexionar en grup sobre l'acceptació de normes i el respecte als altres. Promoure l'autonomia i la singularitat de cada estudiant com a factors d'educació de les emocions, els sentiments i els valors en la primera infantesa. (**)
6. Conèixer l'evolució del llenguatge en la primera infantesa, saber identificar possibles disfuncions i vetllar per la seva correcta evolució. Abordar amb eficàcia situacions d'aprenentatge de llengües en contextos multiculturals i multilingües. Expressar-se oralment i per escrit i dominar l'ús de diferents tècniques d'expressió. (*)
7. Conèixer les implicacions educatives de les tecnologies de la informació i la comunicació i, en particular, de la televisió en la primera infantesa. (*)
8. Conèixer fonaments de dietètica i higiene infantils. Conèixer fonaments d'atenció primerenca i les bases i desenvolupaments que permeten comprendre els processos psicològics, d'aprenentatge i de construcció de la personalitat en la primera infantesa. (*)
9. Conèixer l'organització de les escoles d'educació infantil i la diversitat d'accions que comprèn el seu funcionament. Assumir que l'exercici de la funció docent ha d'anar perfeccionant-se i adaptant-se als canvis científics, pedagògics i socials al llarg de la vida. (*)
10. Actuar com a orientador de pares i mares en relació amb l'educació familiar en el període 0-6 i dominar habilitats socials en el tracte i relació amb la família de cada estudiant i amb el conjunt de les famílies. (*)
11. Reflexionar sobre les pràctiques d'aula per innovar i millorar la tasca docent. Adquirir hàbits i destreses per a l'aprenentatge autònom i cooperatiu i promoure'l en els estudiants. (**)
12. Comprendre la funció, les possibilitats i els límits de l'educació en la societat actual i les competències fonamentals que afec-

ten els col·legis d'educació infantil i els seus professionals. Conèixer models de millora de la qualitat amb aplicació als centres educatius. (*)

PRIMÀRIA

Apartat 3. Objectius.

Competències que els estudiants han d'adquirir:

1. Conèixer les àrees curriculars de l'educació primària, la relació interdisciplinària entre elles, els criteris d'avaluació i el cos de coneixements didàctics entorn dels procediments d'ensenyament i aprenentatge respectius. (*)
2. Dissenyar, planificar i avaluar processos d'ensenyament i aprenentatge, tant individualment com en col·laboració amb altres docents i professionals del centre. (**)
3. Abordar amb eficàcia situacions d'aprenentatge de llengües en contextos multiculturals i plurilingües. Fomentar la lectura i el comentari crític de textos dels diversos dominis científics i culturals continguts en el currículum escolar. (*)
4. Dissenyar i regular espais d'aprenentatge en contextos de diversitat i que atenguin la igualtat de gènere, l'equitat i el respecte als drets humans que conformin els valors de la formació ciutadana. (**)
5. Fomentar la convivència a l'aula i fora d'ella, resoldre problemes de disciplina i contribuir a la resolució pacífica de conflictes. Estimular i valorar l'esforç, la constància i la disciplina personal en els estudiants. (**)
6. Conèixer l'organització dels col·legis d'educació primària i la diversitat d'accions que comprèn el seu funcionament. Exercir les funcions de tutoria i d'orientació amb els estudiants i les seves famílies, atenent les singulars necessitats educatives dels estudiants. Assumir que l'exercici de la funció docent ha d'anar perfeccionant-se i adaptant-se als canvis científics, pedagògics i socials al llarg de la vida. (*)
7. Col·laborar amb els diferents sectors de la comunitat educativa i de l'entorn social. Assumir la dimensió educadora de la funció docent i fomentar l'educació democràtica per a una ciutadania activa. (*)
8. Mantenir una relació crítica i autònoma respecte dels sabers, els valors i les institucions socials públiques i privades. (**)
9. Valorar la responsabilitat individual i col·lectiva en la consecució d'un futur sostenible. (**)

10. Reflexionar sobre les pràctiques d'aula per innovar i millorar la tasca docent. Adquirir hàbits i destreses per a l'aprenentatge autònom i cooperatiu i promoure'l entre els estudiants. (**)

11. Conèixer i aplicar a les aules les tecnologies de la informació i de la comunicació. Discernir selectivament la informació audiovisual que contribueixi als aprenentatges, a la formació cívica i a la riquesa cultural. (*)

12. Comprendre la funció, les possibilitats i els límits de l'educació en la societat actual i les competències fonamentals que afecten els col·legis d'educació primària i els seus professionals. Conèixer models de millora de la qualitat amb aplicació als centres educatius. (*)

4.3.2. Competències pel fet de ser mestre de *religió*

La capacitació al voltant del fet religiós es fa del tot necessària i deriva d'un seguit de raons entre les quals cal destacar l'aportació contemporània dels anomenats "sabers sobre la religió", la seva importància per copsar i donar resposta a la situació de pluralisme religiós, la seva aportació en l'afavoriment del diàleg interreligiós i, també, la contextualització fenomenològica de la pròpia tradició i confessió catòlica. Així, doncs, a continuació presentem una relació de competències que queden justificades per l'àmbit general sobre el qual els docents desenvoluparan processos d'ensenyament-aprenentatge. Es tracta, en definitiva, del fenomen religiós.

Proposem un total de catorze competències. Amb les deu primeres assumim plenament la fonamentació i proposta elaborada per Rafael Artacho¹². Les tres següents complementen la relació anterior perquè entenem que cal garantir no només un visió interna o analítica del fet religiós i la religió, sinó que cal mostrar competència en la capacitat de llegir, comprendre, contextualitzar i relacionar la realitat de la religió més enllà de si mateixa. Finalment, basant-nos novament en l'interessant article, s'incorpora la competència religiosa¹³ com un actiu de la pròpia experiència del docent.

1. Competència sobre les creences. Competència per formular amb precisió, comprensió i empatia les creences dels diferents

¹² Rafael Artacho, "La enseñanza de la religión y las competencias básicas del currículum" en *Religión y Escuela*, núm 211-212 (2007), 29-40.

¹³ Vegeu la distinció d'Artacho, al mateix article, entre "competència religiosa" i "competència sobre la religió".

grups religiosos del seu entorn, i utilitzar-les com a element motivador per a la resolució de conflictes i per motivar la participació en projectes socials comuns.

2. Competència sobre les fonts. Identificar a través del teixit cultural i literari dels textos sagrats l'experiència religiosa original en ells expressada i viscuda històricament i en l'actualitat pels grups i individus religiosos que la tenen com a referència.

3. Competència sobre el culte i la litúrgia. Competència per interpretar els significants litúrgics i descobrir a través d'ells la consciència de si i de la seva relació amb la divinitat i amb el món que tenen i celebren els individus i el grup religiós.

4. Competència sobre les imatges i els símbols religiosos. Competència per descobrir en les imatges i símbols de la religió, aplicant els codis estètics adequats, tant el contingut representat en ells com l'experiència religiosa expressada pels seus autors.

5. Competència sobre el codi eticomoral. Competència per formular judicis sobre la bondat o malícia de les accions de l'individu o del grup religiós, aplicant les pautes establertes en el codi moral religiós, justificant la seva coherència amb el sentit de la vida aportat per les creences pròpies de la religió.

6. Competència sobre la comunitat religiosa. Competència per establir acords de cooperació i participació amb i entre els diferents grups religiosos de l'entorn, basant-se en creences o aspiracions comunes, des del respecte de les creences pròpies de cada grup i afavorint el diàleg i la coordinació entre les diferents jerarquies religioses.

7. Competència sobre manifestacions artístiques del fet religiós. Competència per descobrir a les obres del patrimoni cultural, aplicant els codis artístics, literaris o musicals, tant el contingut expressat en elles com l'experiència religiosa dels seus autors. I d'aquesta manera, gaudir-ne i interessar-se activament en la seva conservació.

8. Competència sobre manifestacions socials. Competència per assumir amb plena consciència els usos i costums d'origen religiós presents en la pròpia societat, en la mesura que són estris per a la convivència i tenen el suport del consens social.

9. Competència sobre la incidència d'esdeveniments històrics. Competència per analitzar els fets actuals de la religió i, en el seu cas, de la societat, a la llum dels fets de la història que els donen o aclareixen el seu significat; i obtenir conclusions vàlides per orientar les actuacions en el present.

10. Competència sobre la pluralitat de religions. Col·laborar amb individus i grups de les diferents confessions religioses de l'en-

torn, reconeixent el valor de les seves manifestacions religioses i compartint ideals comuns en la construcció de la persona, de la societat i del món.

11. Competència antropològica. Competència per percebre la complexitat de la realitat humana en la seva dimensió antropològica des d'una perspectiva de diàleg, comunicació, anàlisi o integració de les diferents concepcions sobre l'humà, dels diversos processos i les múltiples situacions humanes, especialment, les relacionades amb la cerca de sentit.

12. Competència cultural. Competència per copsar les diverses nocions contemporànies de cultura així com de les diverses relacions entre home i cultura i, especialment, establir una interpretació del món cultural i religiós del nostre temps.

13. Competència hermenèutica. Competència per saber discernir, interpretar i relacionar els diversos fenòmens actuals vinculats a l'humà, la religió i la cultura.

14. Competència religiosa. Competència sobre el conjunt de coneixements, habilitats i actituds que permeten al creient participar de la fe de la comunitat religiosa i en les seves manifestacions i expressions; i experimentar a través d'aquestes la presència i l'acció del Sagrat.

4.3.3. Competències pel fet de ser mestre de religió *catòlica*

Ser un bon mestre de religió catòlica exigeix disposar d'una sòlida formació científica i didàctica (esdevenir un bon teòleg d'església que pot assumir també altres tasques i funcions dins l'escola). Cal que sigui una persona que mostri una maduresa reflexiva i crítica entorn a la disciplina que li és específica. També, que aprofundeixi en els materials i recursos de religió catòlica per veure-hi les línies epistemològiques, pedagògiques, metodològiques, i analitzar els nuclis temàtics que la configuren. En aquest apartat incorporem les competències enunciades per la Comisió Episcopal de Enseñanza y Catequesis, Programa del Mòdul "Teología católica y su pedagogía" en la titulació de Maestro de Educación Infantil y Educación Primaria para la obtención de la Declaración Eclesiástica de Competencia Académica (DECA, Madrid, 3 de marzo de 2008) i estructurades a partir de quatre matèries.

Matèria: Religió, Cultura i Valors.

Competències que adquireix l'estudiant amb la matèria esmentada:

1) Consciència crítica de l'existència d'una transcendència i la seva vivència en el fet religiós.

- 2) Capacitat per plantejar-se preguntes sobre el sentit últim de la vida.
- 3) Coneixement sistemàtic del fet religiós en les diverses cultures, així com de la seva influència social, ètica i cultural.
- 4) Consciència de i respecte a les religions d'altres cultures.
- 5) Capacitat per llegir i comprendre la Bíblia en els seus diversos llibres, especialment els de l'Antic Testament.
- 6) Coneixement de la Teologia bíblica de l'Antic Testament.
- 7) Capacitat per identificar i comprendre el significat del llenguatge religiós com a manera d'expressar l'inefable.

Matèria: El Missatge cristià

Competències que adquireix l'estudiant amb la matèria esmentada:

- 1) Consciència crítica de la relació inextricable entre una creença i la seva praxi.
- 2) Coneixement de la centralitat de la figura de Jesucrist en el missatge i la moral cristiana.
- 3) Coneixement detallat dels continguts essencials de la fe cristiana.
- 4) Capacitat per comprendre i utilitzar el llenguatge tècnic teològic.

36

Matèria: L'Església, els sagraments i la moral

Competències que adquireix l'estudiant amb la matèria esmentada:

- 1) Consciència crítica de la relació inextricable entre una creença i la seva praxi.
- 2) Coneixement de les exigències morals de la persona a la llum del missatge cristià.
- 3) Consciència de la connexió entre la creença cristiana i la seva vivència en la comunitat eclesial.
- 4) Capacitat per captar i comprendre el significat profund dels signes sacramentals.
- 5) Capacitat per comprendre i utilitzar el llenguatge tècnic teològic.

Matèria: Pedagogia i Didàctica de la Religió a l'escola.

Competències que adquireix l'estudiant amb la matèria esmentada:

- 1) Consciència del paper del professor de religió com a enviat de l'Església per inserir l'Evangeli al cor de la cultura.
- 2) Capacitat de situar l'ensenyament religiós escolar en el conjunt de l'activitat educativa de l'escola.

- 3) Habilitat per adoptar el tarannà, el carisma i la creativitat necessaris per a l'ensenyament religiós.
- 4) Coneixement sistemàtic de la psicologia evolutiva infantil de 3 a 6 anys, especialment quant a la capacitat de transcendència.
- 5) Habilitat pedagògica per a l'aplicació del currículum de religió en el nivell d'educació infantil.
- 6) Capacitat per a l'aplicació i utilització dels mètodes i instruments adequats a l'ensenyament dels continguts teològics en educació infantil (i en el cas del Mestre d'Educació Primària).
- 5) Habilitat pedagògica per a l'aplicació del currículum de religió en el nivell d'educació primària.
- 6) Capacitat per a l'aplicació i utilització dels mètodes i instruments adequats a l'ensenyament dels continguts teològics en educació primària.

5. La pràctica formativa: prospectiva

5.1. Propostes operatives

En aquest apartat volem aportar un conjunt de propostes de caràcter operatiu que ajudin a concretar com s'hauria de desenvolupar la formació dels mestres de religió catòlica. Es tracta d'un llistat de tipologia diversa i que no pretén ser exhaustiu. En tot cas, i segons el nostre parer, caldria prendre en consideració les propostes següents:

- A. Optar decididament i de forma justificada per la complementarietat entre la formació inicial i la formació continuada. Pel que fa a la formació inicial, cal anticipar-se i preveure les múltiples necessitats que els futurs mestres es trobaran com a professionals. Respecte a la formació continuada, cal donar-li molta importància, valorar el temps, i l'acumulació d'experiència... Ser conscients que no es pot "fabricar" un bon mestre més ràpidament que un bon vi. Per tant, cal tenir paciència històrica i vetllar per un bon acompanyament del mestre novell, potenciar la creació de xarxes on poder compartir les pràctiques educatives i fomentar cursos de formació continuada de nivell, tant pel que fa a continguts teològics com de didàctica específica; equilibrar l'oferta que es fa des de les diverses xarxes organitzades (Facultats, ISCREB'S, Fundació Escola Cristiana de Catalunya, Federació Espanyola de Religiosos de Enseñanza...).
- B. Tenir present la incidència que la dimensió "cognitiva" i el "perfil professional" tenen en la configuració de les matèries que defineixen el programa de formació dels mestres en general i, en

particular dels de religió durant els seus estudis de Magisteri. En aquest sentit, un plantejament ideal seria incloure un conjunt de matèries Comunes (bàsiques) i un de matèries Optatives (específiques). Nogensmenys, el perfil és el d'un mestre i d'un mestre amb especialització, això situa amb una certa "normalitat" el tema religiós com a patrimoni cultural i a l'abast/interès de tothom i, també, uns continguts específics amb identitat i gruix. Tal vegada, ara, amb els nous plans d'estudis derivats de Bolonya, amb les matèries bàsiques es podria garantir uns "segments" per a tothom a l'interior d'aquestes matèries (Pensament contemporani: "diàleg fe-cultura"; "l'ateisme, laïcitat" però fet amb cara i ulls).

C. Aprofitar les pràctiques als centres escolars dels estudiants de Magisteri i generar una observació sobre l'ensenyament de la religió a l'escola, els materials que s'utilitzen, les programacions reals d'aula, diverses metodologies, etc. per tal d'iniciar aquests futurs mestres en la dinàmica de l'acció-reflexió sobre la pràctica educativa a fi que, en el futur, esdevinguin uns professionals reflexius i crítics.

D. Constituir una mena d'observatori de temes teològics "durs" i difícils de pair pel mestre... Així com detectar les "dificultats", "les novetats", etc. I promoure articles, materials, cursos, taules rodones amb "experts" però també amb gent amb "experiència". Es podria disposar d'una plataforma per fer comentaris a ofertes, demandes, publicacions... Recollir millores, observacions...

E. Valorar i incorporar el treball en equip. Anticipar a les facultats allò que els mestres es podran trobar, sobretot, a les escoles confessionals. Potenciar el sentit comunitari de recerca, de formació...

F. Establir i prioritzar el contacte directe amb "realitats-espais-organitzacions-institucions" religioses.

G. Garantir unes lectures que facin de "pou" per a una sistematització pedagògica, antropològica, religiosa i cristiana.

H. Crear un equip, o equips, de seguiment de la realitat dels mestres. Què es troben els mestres a les aules? Quins materials manquen? Quins buits hi ha en la formació? Com reaccionen les famílies? Potser es podria tractar d'organitzar un focus-grup de professors -per generacions- que, a través de l'observació directa, detectés punts forts i febles per millorar tots els aspectes formatius del professorat.

I. Observar la incidència en els mestres i en l'assignatura de religió de les diverses problemàtiques al voltant de la presència o encaix a l'escola del fet religiós (símbols religiosos, dietes de l'a-

lumnat, festes i rituals, etc.) que actualment es van plantejant als centres escolars i que demanen un discerniment sensat i prudent. J. Tenir en compte la importància i l'aportació del món web per tal de descobrir realitats d'església diversa. Això permetria superar una mena de "sensació" de solitud, de no-realisme.

5.2. Un exemple concret, una forma de fer camí

No volem acabar aquesta reflexió a l'entorn de la figura, la funció i la formació del mestre de religió catòlica a l'escola, sense esmentar o referir-nos a un itinerari ja iniciat que pot servir com a il·lustració d'una manera de fer en la formació de mestres de religió catòlica.

En els estudis de Magisteri de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport Blanquerna (URL), s'ofereix la possibilitat de cursar l'itinerari de la DECA (Declaració eclesiàstica de competència acadèmica) per a l'obtenció de la DEI (Declaració eclesiàstica d'idoneïtat) als alumnes del centre.

Dins del plantejament que fa la Facultat, es garanteix al llarg dels tres anys de la diplomatura una formació religiosa adreçada a tots els estudiants (assignatures obligatòries) que aprofundeix tant en els aspectes antropològics, filosòfics i teològics elementals com en els pedagògics educatius associats i que, de l'altra, preserva i potencia l'opció d'obtenir la DECA amb una proposta d'optativitat que completa la seva formació, no només amb els crèdits necessaris, sinó ampliant la seva formació en teologia i didàctica.

Per tal de vetllar al màxim per la formació d'un perfil de mestre de religió catòlica que respongui a alguns dels trets que hem anat traçant al llarg de la nostra reflexió, que asseguri una bona preparació i competència dels futurs mestres de religió catòlica a l'escola, des de la Facultat s'han anat dibuixant i ideant diverses estratègies i propostes. Es tracta d'un itinerari assajat ja fa uns anys que s'inscriu dins d'un projecte més global, que respon a una oferta singular i que està en permanent debat i reflexió.

A continuació enumerem i expliquem algunes de les orientacions i propostes que ens semblen especialment útils i renovadores en la formació dels mestres.

1. Aprofitar l'estada a les escoles de pràctiques

Es tracta d'aprofitar l'estada intensiva de pràctiques a les escoles (de diversa tipologia) que fan els estudiants de 3r de Magisteri per tal de fer una anàlisi de la realitat de l'ensenyament de la religió en un centre escolar determinat.

L'objectiu és confrontar el plantejament acadèmic de l'ensenyament de la religió a l'escola que oferim a les classes de l'assignatura obligatòria Religió i escola de la Facultat, amb les diverses realitats educatives escolars per complementar la visió més teòrica i unitària del tema amb l'anàlisi de la realitat sempre més plural i complexa.

Per fer-ho, els estudiants -individualment- s'han d'informar sobre com es porta a terme la classe de religió a l'escola on cada alumne fa les pràctiques. Posteriorment, aquest treball es presenta al grup classe en una posada en comú, on s'assenyalen la pluralitat de situacions que hi ha avui a les escoles de casa nostra, els diversos accents que els idearis dels centres i els seus equips directius imprimeixen en aquesta assignatura o matèria, es trenquen prejudicis vers la presència d'aquest ensenyament a l'escola, es descobreix la normalitat amb què alguns centres viuen aquesta matèria o bé la dificultat de la seva visualització; que la religió a l'escola no és un fet "estrany" sobretot en centres confessionals (tan important com a oferta a Catalunya), etc.

2. Assignatura de didàctica cursada a la Facultat

L'assignatura optativa de *Didàctica de la religió catòlica* la cursen els estudiants que volen obtenir la DECA durant el darrer quadri-mestre de tercer curs de Magisteri.

En ella, l'alumnat completa el treball de pedagogia i didàctica i psicologia de la religió introduït a l'assignatura obligatòria de tercer curs amb l'aprofundiment de les didàctiques específiques (bíblica, de Jesús, del fet religiós) i el desenvolupament del marc curricular. Els continguts teològics treballats anteriorment, ara es concreten didàcticament per a l'aplicació a l'aula. També es planteja d'una manera més aprofundida la identitat de l'ensenyament de la religió catòlica a l'escola o el perfil del mestre del mestre de religió (creient i nomenat per l'Església).

La metodologia de l'assignatura està pensada per a capacitar l'alumne per a la pràctica reflexiva i innovadora de l'ensenyament de la religió catòlica a l'escola.

A partir dels criteris, materials i recursos aportats pels professors, els alumnes realitzen tallers d'elaboració de propostes didàctiques, així com es fan activitats i dinàmiques que afavoreixen l'anàlisi i la crítica d'aquestes. Es tracta de fugir de les receptes, es tracta que siguin crítics i conscients del seu procés; que posin en pràctica el marc teòric a nivell pedagògic i dels criteris o orientacions didàctiques donades, que siguin innovadors

i que s'adonin i pensin que un altre enfocament de la classe de religió catòlica és possible i que ells poden ser motor de canvi a les escoles.

En definitiva, la investigació, la reflexió i la crítica estan presents durant tot l'itinerari de l'assignatura.

3. "Firareli" / Mostra de recursos

Una manera de fer palès el canvi, el pas d'un ensenyament més catequètic i doctrinal a un ensenyament de caràcter confessional, cultural i escolar és mirar els materials curriculars que s'han fet servir a les aules i els que avui poden utilitzar.

En aquest sentit, a la Facultat, s'organitza una *Firareli* o una *Mostra de recursos* que posen a l'abast dels estudiants això, els materials i recursos més adients per a un renovat ensenyament de la religió catòlica a l'educació infantil i primària. Es tracta d'una mostra organitzada a partir de diversos eixos: Bíblia, Jesús, Postbíblic i Fet religiós, i per àmbits i temàtiques com ara ordinador, multimèdia, internet; vídeo, diapositives; plàstica; música; jocs de taula; sortides de treball; cartells, murals, escenogrames, fotoparaula; teatre; còmics; llibres de narracions; etc.

El fet de poder mirar, tocar, provar els recursos dels quals disposaran, els fa adonar-se de quin tipus d'acció didàctica resta implícita en el fons d'aquests recursos pel que fa a la concepció d'ensenyament-aprenentatge, al rol de l'alumne i del mestre, de l'ambient que es genera a l'aula, etc. Igualment, s'adonen de la gran quantitat de recursos i materials que hi ha al mercat -fets i pensats específicament per a l'aula de religió-, per conèixer novetats pel que fa a materials curriculars, així com descobrir materials que els mestres poden elaborar *ad hoc* i per tant, encomanar-los l'esperit de cercar i construir materials propis.

4. Taules rodones i conferències amb testimonis i experiències singulars i innovadores

Es possibilita la trobada i el contacte amb mestres de l'escola pública i/o de centres confessionals -amb un ideari específic- per tal que els estudiants coneguin projectes interessants i propostes singulars que suposen la innovació i un repensament en l'ensenyament de la religió catòlica a l'escola, que els permeten conèixer, de més a prop, les experiències viscudes d'alguns mestres de religió en contextos diferenciats. Igualment, se'ls brinda l'oportunitat de connectar amb institucions que treballen en l'àmbit del diàleg interreligiós com ara *MigraStudium*.

Sempre que és possible, es procura posar a l'abast dels estudiants les aportacions d'experts que visiten la Facultat i que poden ser del seu interès. Citem la Jornada *Esports valors i creences*, les xerrades que l'Àrea de Pastoral organitza, etc.

5. Visita a la delegació diocesana d'ensenyament

Les delegacions diocesanes d'ensenyament de Catalunya són les responsables de vetllar per l'ensenyament de la religió catòlica a les escoles del nostre país, i de manera prioritària als centres de la xarxa pública.

Per als futurs mestres de religió, és un lloc de referència per a tots ells; allí s'han d'adreçar per oferir-se com a mestres d'aquests centres, és allí on rebran la *missió canònica*, etc. És per això que es procura que l'alumnat que cursa la DECA a Blanquerna el conegui, sàpiga quins són els seus objectius i que els pot oferir en un futur, sobretot que coneguin el petit "centre" de recursos que tenen.

Aquestes són algunes de les propostes que donen sentit a l'itinerari que Blanquerna ofereix als estudiants que volen obtenir la capacitat de la DECA. En el fons de totes elles hi ha la voluntat de formar uns futurs mestres de religió catòlica amb un compromís ètic notable, amb capacitat per aprendre autònomament i que se sàpiguen adaptar a les noves situacions.

Epíleg

Any 2009. Es diu "crisi" al que ens està passant. La reflexió sobre la crisi ja no és només per als qui els agrada filosofar... Quan alguna realitat toca la butxaca... tothom filosofa! I l'objectiu és clar: cadascú busca salvar –com sigui– allò que més li interessa. I, ai las! Temps de sorpreses: potser el que de debò interessava no era tant el que hom pensava sinó...

Doncs bé, la religió catòlica porta uns anys d'avançada en aquest procés de crisi. Com que no tocava la butxaca..., doncs, no ens n'adonàvem quan miràvem el saldo, o la feina o tot allò que *teníem*. Semblava que no hi havia problema. Però sí, s'estava abandonant el subministrament d'una font d'energia especialitzada a atendre un tipus de necessitats ben humanes, aquelles que anomenem espirituals, i no es feia una reflexió seriosa i crítica sobre les formes alternatives d'aquest tipus d'energia. Fins i tot algun sector de la població pretenia que aquest sector "productor de satisfacció espiritual" podia deixar-se a... *l'autoregulació del mercat!*¹⁴

A què ve aquesta al·legoria a la fi? Doncs, passa que, si seguim badant, com a societat civil i com a institucions implicades en l'assumpció de responsabilitats específiques (esglésies, universitats, ministeris competents...) deixarem que tot allò de bo que ens pot aportar la religió, tota aquesta font d'energia, que pot ser renovable i sostenible i *gratis*, tot aquest bé de Déu¹⁴, vagi al rebuig per la desídia del qui no vol destriar perquè –ignorant i amb prejudicis- es pensa que ell disposa de recursos propis suficients i il·limitats!

Aquest article ens ha parlat d'això: de com disposar d'aquesta font d'energia per a la humanització de tothom a l'Escola. De com cal que els mestres especialistes a fer que la cultura, i els que ens hi eduquem, rebem el bo i millor que la Humanitat ha creat mitjançant les tradicions religioses! No podem optar per malbaratar les fonts d'energia que necessitem per a la supervivència... espiritual (o aquesta dimensió no importa perquè no és la *de la butxaca?*).

Parlar de la religió a l'escola és fer molta atenció al mestre de religió. Tot dependrà, en darrer terme, a l'hora de la veritat, en la seva concreció pel que fa als nostres fills i filles, de com sigui de competent aquest mestre. Competència que afecta la seva dimensió personal, la seva dimensió professional i la seva dimensió creient. Si algun d'aquests aspectes del seu quefer educatiu se'ns *descontrola*, correm riscos greus.

Voler *controlar* és voler supervisar, activament i amb criteri, la qualitat del servei que la religió haurà de fer a l'escola en les diverses modalitats de presència -confessional o no confessional- que se'ns acudeixin. Necessitem, tots plegats, el conjunt de la societat i cadascuna de les famílies que confia el seu fill o filla a l'escola, tenir la plena garantia que amb la religió a l'Escola s'hi farà el que s'hi ha de fer i no és farà allò que no s'hi ha de fer. Per tant, *tot depèn*, en última instància, de quina mena de professional sigui el mestre/la mestra de religió.

Confiem que el treball recollit en aquest article ens pugui servir per a prendre consciència renovada de com ha estat, i és, de cabdal la formació que rep el mestre de religió i la mena de tasca que se li encomana.

¹⁴ Curiosament, una empresa petroliera, basada en l'explotació d'energies *fòssils*, que ens vol explicar *la predicció del temps*, es ven, tot utilitzant la coneguda "piràmide" d'A. Maslow per associar el seu negoci amb la satisfacció de les necessitats més humanitzades de les persones, les espirituals

¹⁵ Expressió catalana de contingut ja laïcitzat.

Aquest article ha volgut posar de manifest i a disposició d'aquesta societat que ja ha acceptat que cal revisar tot el que calgui per acabar la crisi en tots els seus rostres –no solament l'econòmic i petroler-, com d'important és que les famílies es preocupin del tipus d'educació que volen per als seus fills i que hi col·laborin, que hi diguin la seva, que la supervisin, que hi vulguin prendre decisions. Ningú pot manllevar a uns pares el dret a decidir sobre l'educació dels seus fills. I els pares i mares, a més dels sectors professionals, també tenen la seva paraula a dir sobre com pensen que haurien de formar-se els qui han d'educar els seus fills, que tan bé coneixen perquè se'ls estimen i hi conviuen.¹⁶ Per tant, és rellevant i pertinent la preocupació enunciada en el títol: **Com s'ha de desenvolupar la formació dels futurs mestres de religió catòlica?** De passada, altre cop arran de la qüestió de la religió a l'escola, podem demanar-nos: i per què no ens hauríem de preocupar també de com s'ha de desenvolupar la formació dels futurs mestres de... (posem-hi les diverses àrees de coneixement sobre les quals fem comentaris quan els nostres fills i filles parlen del que fan a l'escola)?

Hem parlat del que motiva el dret a decidir sobre el coneixement de la religió a l'escola, àdhuc en les seves formes confessionals.

Hem parlat de qui són aquestes persones que hom anomena “mestre o profe de reli”; de quines han estat les seves maneres de treballar a l'Escola de quina mena de formació han rebut i de quins són els reptes que, com a professionals, ara han d'assumir i de com s'hi han de preparar.

Hem fet una opció: servir una reflexió a la societat en general, i en particular a les famílies, a l'Escola i a l'Església, perquè no ens deixem perdre la religió a l'escola per ignorància d'allò que, amb ocasió de la matèria i de la mestra, els nostres fills i filles poden aconseguir. Que si no tenim el que la religió aporta a les persones en formació que són els nostres fills i filles sigui perquè conscientment no ho volem. Altrament a l'Escola, deixar-nos perdre un bé educatiu per ignorància, a més d'una paradoxa fóra un escàndol.

Abstract

This article aims at answering the question of how to develop training for prospective Catholic Religion teachers. Firstly, we present the motives for our research, reflection, and/or proposal.

¹⁶ Parlem de les edats dels fills que són en l'etapa de formació bàsica a l'Escola: de 0 a 16 anys.

Then, we emphasize the significance of what is meant by being and acting as a Catholic Religion teacher at school, paying special attention to the vocational and professional dimensions. To do so, we analyse our current reality, by showing our vision of the religion teachers that there are and there will be in our country's schools. After, we aim at depicting and describing which basic competences they should have and what needs should be met in order to achieve them and become part of their training syllabus. Finally, in order to answer the initial question conclusively, we prospectively examine what their training practice should be like.